

виробництва. Значно розширилися інвестиційні можливості підприємств, проектується ряд заходів державної підтримки вітчизняних підприємств, деякі міжнародні банківські групи готові надати кредитні ресурси для будівельних підприємств на вітчизняних потужностях. Таким чином, інноваційний процес можна розглядати як процес формування принципово нових, раніше не відомих конфігурацій, які забезпечують дифузію новизни, а інновації – як життєвий цикл структурно-функціональних змін у соціальній системі й одночасно змін у структурах її частин. Істотно важливими фазами інновації можна зазначити концептуалізацію новизни, принципіальне прийняття інновації, реалізацію інноваційної концепції. Згідно з вищезазначеними коментарями можна стверджувати, що інновація у будівництві – це не лише система періодичних одиничних елементів новизни, які заміщують товарні й технологічні змінні організаційної структури. Інновація – це процес відтворення нової конфігурації. А інноваційний розвиток у сфері новітньої забудови в Україні – це комплекс процесів, взаємопов'язаних результатом концептуалізації нової ідеї, яка направлена на вирішення проблеми, і практичного застосування у вертикально інтегрованих організаціях будівництва.

1. Гольдштейн Г.Я. Глобальный стратегический инновационный менеджмент: Рабочие материалы. – Таганрог: ТРГУ, 2007. – 346 с.

2. Бубенко П.Т. Інституційна динаміка просторової організації економічного розвитку. – Харків: ХНАМГ, 2008. – 295 с.

3. Гесць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.

4. Річний звіт корпорації ТММ за 2007 рік. – Харків: ТММ, 2008.

5. <http://www.masters.donntu.edu.ua/2008/fem/lotsmanova/links.htm> .

Отримано 16.01.2009

УДК 330.341.1

А.О.ЛИТВИНЕНКО

Харківський національний економічний університет

ОЦІНЮВАННЯ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

Розроблено методику оцінювання спроможності підприємства, в тому числі комунального, до впровадження інновацій. Визначено взаємний вплив інноваційної спроможності й інноваційного потенціалу. Особливістю запропонованого підходу є співвіднесення інноваційної спроможності з потребами здійснення трансформаційних змін під час реалізації стратегії розвитку підприємства.

В сучасних умовах прискорення змін й вимог середовища актуалізується потреба забезпечення прогресивного випереджаючого зрос-

тання національних товаровиробників, що можливе лише шляхом впровадження новації, які торкатимуться різних сфер їх життєдіяльності. При цьому слід враховувати, що реалізація інновацій вимагає проведення взаємоузгоджених організаційно-технічних, соціально-економічних і управлінських змін. Оскільки ж різні організації мають різний потенціал здійснення трансформаційних процесів, можна наголосити на актуальності вироблення інструментарію оцінювання інноваційної спроможності (спроможності до впровадження інновацій) підприємств. Залежність же даної спроможності від значної кількості факторів ускладнює можливість введення кількісних формалізованих критеріїв і потребує орієнтації на динамічну зміну параметрів впровадження інноваційних перетворень залежно від стадії організаційного розвитку.

В наявній літературі існують різні підходи до трактування поняття інноваційна сприйнятливості підприємства (*ІСП*). Ці підходи диференціюють дане поняття від готовності сприймати й адаптувати нові технології [6] (де присутнє звуження розуміння новації через відкидання її інституціонального значення) до ступеню готовності підприємства розробляти й реалізувати інноваційні проекти [7] (де нівелюється врахування спроможності підприємства до здійснення трансформаційних перетворень). В.П.Баранчєєв [2] взагалі зводить *ІСП* до можливості задоволення потреб споживачів через пропонування ним певних інноваційних властивостей продукту. Орієнтуючись же на означене у [4] тлумачення інноваційного потенціалу *ІСП* можна звести до готовності підприємства генерувати та впроваджувати нові (радикальні й модифіковані) ідеї для його системного технічного, організаційного та управлінського оновлення.

Найбільш повне визначення *ІСП* подано в [3], де воно зведено до розуміння "ступеню готовності, зацікавленості та можливості підприємства постійно оновлювати фактори внутрішнього середовища шляхом виявлення інновацій". Проте, нажаль, дане тлумачення не визначає спрямованість і цілі впровадження нововведень у практику господарювання. Означене різноманіття акцентів визначення *ІСП* вимагає вироблення належного теоретичного обґрунтування сутності й вироблення інструментарію оцінювання рівня сприйнятливості до інновацій первинних ланок економіки – підприємств.

Метою статті постало обґрунтування теоретико-методичних рекомендацій до ідентифікації та оцінювання ступеню інноваційної сприйнятливості промислових підприємств. В основу досягнення мети пропонується покласти тлумачення поняття "інноваційної сприйнятливості підприємства" як спроможність підприємства здійснювати трансформації перетворення шляхом впровадження інноваційних змін

у параметри власної життєдіяльності. Параметри життєдіяльності визначатимуться як факторами внутрішнього середовища, так і особливостями взаємодії підприємства з оточенням. Критично важливим є проведення розрахунків інноваційної спроможності підприємства в напрямках удосконалення використання його ключових компетенцій (відмітних особливостей), що надають переваги у конкурентній боротьбі. Оскільки ж впровадження інновацій потребує наявності певних важелів (показників) впливу можна наголосити на потребі формування цілісної системи показників, що відбиватиме різні напрямки оцінки *ІСП*.

В процесі розробки системи показників оцінювання *ІСП* автором використовувалися розробки Ю.П.Анісікіна, щодо рівня розвитку потенціалу інноваційно-технологічних центрів [1, с.133-142] і Д.Хомутського щодо виділення характеристик інноваційного розвитку суб'єктів господарювання [5]. Разом з тим, пропозиції даних авторів було розширено виділенням рівнів оцінювання *ІСП* та введенням якісних характеристик інноваційної сприйнятливості підприємства. При цьому, у якості робочої гіпотези, пропонується розглядати рівень ефективності використання інноваційного потенціалу (визначається на підставі означених у табл.1 показників, які виступають елементами множини $\{ВІП\}$ – використання інноваційного потенціалу) як опосередковану характеристику рівня *ІСП*.

Дійсно, зростання ефективності використання потенціалу ґрунтується переважно на дії позитивних (таких, що підсилюють один одне) кіл зворотних зв'язків. При цьому утворюється показане на рисунку коло зростання інноваційної спроможності. Відповідно покращення кожного з поданих у табл.1 показників характеризуватиметься збільшенням рівня *ІСП*, яке також може моделюватися як множина певного роду показників $\{ІСП\}$.

Орієнтуючись на рисунок, можна запропонувати звести процедуру оцінювання *ІСП* до формування переліку темпових змінних (значення $\{ВІП_1\}/\{ВІП_0\} > 1$ свідчить про зростання сприйнятливості до нововведень), що можна оцінювати як простий перелік співвідношень, поданих у табл.1 показників, а можна трансформувати у модель системної динаміки. Якщо ж ідентифікувати інноваційний потенціал як спроможність використання наявних можливостей і ресурсів для проведення різних змін технологічного, економічного, соціального або організаційного характеру (що представлено в табл.1), також можна визначити його співвіднесення з параметрами *ІСП*. Приклад показників, за допомогою яких можна співвіднести $\{ВІП\}$ та $\{ІСП\}$ наведено в табл.2.

Таблиця 1 – Система показників оцінювання ефективності використання інновацій

Група показників	Склад групи та особливості розрахунку	Характеристика
BIP_{1j} – загальна оцінка наявності та ефективності використання інноваційного потенціалу	BIP_{11} – питома вага інноваційної продукції в загальному обсязі реалізації; BIP_{12} – додатковий дохід від реалізації нового продукту; BIP_{13} – додаткова цінність, надана споживачу через нововведення; BIP_{14} – зменшення виробничих витрат від впровадження інновацій; BIP_{15} – додатковий прибуток від захоплення нових сегментів ринку інноваційним продуктом	Параметри інновації, як ключового ресурсу, що забезпечує додаткові конкурентні переваги й дозволяє займати лідируючі позиції на ринку
BIP_{2j} – ефективність використання потенціалу в аспекті реалізації змін технологічного характеру	BIP_{21} – питома вага параметрів технологічної системи та BIP_{22} – логістичного ланцюга, охоплених інноваціями; BIP_{23} – показники стану використання основних засобів (коефіцієнт зносу та оновлення); BIP_{24} – віддача від капіталовкладень; BIP_{25} – обсяги інтелектуальної власності	Наявні та приховані можливості щодо залучення й продукування ідей у сфері технологічного відношення й розвитку
BIP_{3j} – ефективність використання потенціалу в аспекті реалізації змін організаційного характеру	BIP_{31} – співвідношення доходів та витрат на створення умов сприйняття інновацій; BIP_{32} – ступінь задоволення потреб науково-технічних фахівців у необхідній інформації; BIP_{33} – ступінь відповідності наявних інформаційних фондів інноваційним завданням підприємства	Спроможність організаційно-структурної перебудови за для максимізації ефекту від впровадження новачій
BIP_{4j} – ефективність використання потенціалу в аспекті реалізації змін соціального характеру	BIP_{41} – віддача від витрат на соціальний розвиток; BIP_{42} – продуктивність праці; BIP_{43} – кількість інноваційних ідей, висунутих співробітниками; BIP_{44} – фондоозброєність праці; BIP_{45} – питома вага реалізованих інноваційних ідей; BIP_{46} – віддача вів витрат на мотивацію	Параметри інституціонального розвитку. Ефективність норм та правил комерціалізації нових знань
BIP_{5j} – ефективність використання потенціалу в аспекті реалізації змін економічного характеру	BIP_{51} – фінансовий результат від реалізації інновацій; BIP_{52} – рентабельності інновацій (innovation investment return) та BIP_{53} – дисконтована вартість (NPV) за реалізованими та запланованими проектами перетворень; BIP_{54} – динаміка чистого грошового потоку; BIP_{55} – коефіцієнт самофінансування інвестицій	Сукупність ресурсів, які можуть бути залучені та використані для розширеного відтворення факторів виробництва

Таким чином, нами опрацьовано методику розрахунку спроможності підприємства здійснювати трансформаційні процеси для впровадження інновацій в обрані сфери життєдіяльності. Використання даної методики дозволяє ввести кількісні параметри в систему управління стратегічним розвитком підприємства й орієнтувати її на застосування принципу постійного удосконалення. Разом з тим потребує проведення подальших досліджень процедура нормування якісних показників оцінювання інноваційної сприйнятливості та технологія визначення базо-

вих і граничних значень наведених показників.

Коло зміни innovaliynoi spriyniatlivosti pidpriemstva

Таблиця 2 – Розрахунок innovaliynoi spriyniatlivosti pidpriemstva

Група	Склад показників та особливості розрахунку	Характеристика
1	2	3
ICP_{1j} – достатність фінансового забезпечення innovaliynnoi діяльності	ICP_{11} – ступінь забезпеченості innovaliynного розвитку підприємства фінансовими ресурсами; ICP_{12} – розмір річного бюджету на нові розробки; ICP_{13} – питома вага бюджету витрат на нові розробки у операційному бюджеті підприємства; ICP_{14} – зміна відносного росту ринкової вартості підприємства в порівнянні з відносним ростом ринку у обраній зоні господарювання; ICP_{15} – питома вага контрагентів, що вважають підприємство innovaliynним; ICP_{16} – рівень використання притягнутих і власних ресурсів для виконання innovaliynних завдань; ICP_{17} – частина innovaliynних витрат у загальному обсязі витрат	Впровадження innovaliyn вимагає відволікання коштів з поточного циклу функціонування. Відповідно лише наявність умовно-вільних коштів свідчить про спроможність до змін
ICP_{2j} – загальносистемна сприйнятливість	ICP_{21} – диверсифікованість виробництва; ICP_{22} – тип реакції на зміни зовнішнього середовища; ICP_{23} – залучення нових джерел фінансових ресурсів на виконання innovaliynних завдань; ICP_{24} – рівень соціального розвитку; ICP_{25} –	Параметри що відбивають якісні характеристики сприйняття innovaliynних набу-

1	2	3
	технічна політика й культура організацій; ICP_{26} – орієнтованість стратегії на постійне впровадження удосконалень; ICP_{27} – рівень конкурентоспроможності інноваційної продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках; ICP_{28} – стійкість функціонування	ків. Визначаються обраними стратегічними імперативами розвитку
ICP_{3j} – сприйнятливість технологічної системи	ICP_{31} – час, що пройшов з моменту ініціювання новачі до запуску інноваційного проекту; ICP_{32} – частина щорічного відновлення продукції; ICP_{33} – частина нової експортної продукції в загальному обсязі товарної продукції (ТП); ICP_{34} – частина продукції, удосконаленої протягом трьох останнього років у загальному обсязі ТП; ICP_{35} – рівень оснащеності підрозділів підприємства технологічним устаткуванням; ICP_{36} – коефіцієнт щорічного відновлення техніки; ICP_{37} – наукоємність продукції; ICP_{38} – мінливість технології в життєвому циклі попиту; ICP_{39} – науково-технічний рівень системи	Відбивають технологічний рівень розвитку підприємства та спроможність підприємства до зміни фази технологічного укладу. Розподіл структури за продукцією укладів
ICP_{4j} – сприйнятливість персоналу до здійснення змін	ICP_{41} – параметри системи мотивації персоналу; ICP_{42} – мотивація інженерної творчості; ICP_{43} – частина інженерно-технічних працівників і дослідників у загальній обліковій чисельності працівників підприємства; ICP_{44} – частина працівників з науковим ступенем; середній вік інженерно-технічних працівників і дослідників; ICP_{45} – плінність працівників інноваційної сфери; ICP_{46} – рівень підвищення кваліфікації працівників інноваційної сфери; ICP_{47} – інтенсивність генерування результативних інноваційних ідей	Орієнтованість персоналу на технологічні нововведення та готовність до інноваційного процесу (готовність переборювати труднощі освоєння нововведень)
ICP_{5j} – структурна сприйнятливість до трансформацій	ICP_{51} – імовірнісна оцінка еволюційних переходів; ICP_{52} – соціальна захищеність працівників; ICP_{53} – рівень опору співробітників підприємства планованим змінам; ICP_{54} – рівень відповідності прямих керуючих впливів планованим змінам; ICP_{55} – комплексність механізму управління; ICP_{56} – рівень єдності уявлень про потрібність інновацій; ICP_{57} – надмірність ланок у організаційній структурі; ICP_{58} – ступінь дублювання управлінських функцій	Відкритість структури до інноваційної перебудови (значна відкритість не вимагає істотної модифікації інших ділянок системи)
ICP_{6j} – розвиток творчого потенціалу (інноваційна спроможність)	ICP_{61} – кількість отриманих патентів; ICP_{62} – кількість рацпропозицій (інноваційних ідей), що надійшли від співробітників; ICP_{63} – питома вага впроваджених ідей; ICP_{64} – час від генерації ідей до її реалізації; ICP_{65} – рівень кваліфікації і досвід працівників, притягнутих до інноваційного процесу; ICP_{66} – річний приріст кількості наукових публікацій на одного працівника; ICP_{67} –	Відбивають параметри забезпечення максимальних темпів відновлення інноваційної продукції й технологій за рахунок

Продовження табл.2

1	2	3
	частина об'єктів промислової й інтелектуальної власності, що мають правовий захист, у загальній їхній чисельності; ICP_{68} – частина проданих іншим підприємствам прав на патенти	навичок, знань та вмінь персоналу підприємства
ICP_{71} – інформаційна сприйнятливість підприємства	ICP_{71} – готовність персоналу регулярно накопичувати, вивчати й застосовувати отримані відомості; ICP_{72} – залученість підприємства до науково-дослідних інтеграційних об'єднань; ICP_{73} – обсяги інноваційного співробітництва; ICP_{74} – готовність до залучення досвіду конкурентів; ICP_{75} – частина придбаних (отриманих) в інших підприємств прав на патенти; ICP_{76} – наявність ситуаційної бази знань й правил фіксування досвіду; ICP_{77} – питома вага витрат на залучення досліджень сторонніх організацій; ICP_{78} – витрати на здійснення конкурентної розвідки й проведення бенчмаркінгу; ICP_{79} – відкритість інформаційного обміну з субпідрядниками	Сприйнятливість до інновацій залежить від спроможності отримувати, залучати й обробляти значні обсяги інформації про тенденції розвитку науково-технічного прогресу й конкурентів

1.Анискин Ю.П. Корпоративное управление инновационным развитием / Под ред. Ю.П.Анискина. – М.: Омега - Л, 2007. – 411 с.

2.Баранчев В.П. Измерение инновационной активности компании как её конкурентной силы // Менеджмент сегодня. – 2004. – № 4. – С.12-17.

3.Лепейко Т.І., Близнюк Т.П. Вплив середовища підприємства на його інноваційну діяльність // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2007. – Вип.224. Т.ІІІ. – С.677–692.

4.Федонін О.С., Реліна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка. – К.: КНЕУ, 2003. – 316 с.

5.Хомутский Д. Как измерить инновации // Управление компанией. – 2006. – №2. – С.23-27.

6.Янковский К., Мухарь И. Организация инвестиционной и инновационной деятельности. – СПб.: Питер, 2001. – 448 с.

7.Янсен Ф. Эпоха инноваций. – М.: ИНФРА - М, 2002. – 308 с.

Отримано 02.04.2009

УДК 658.5 : 656.2

С.П.МІЩЕНКО

Українська державна академія залізничного транспорту, м.Харків

ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПІДПРИЄМСТВ

Аналізуються існуючі моделі інноваційного процесу. Пропонується модель організації інноваційного процесу підприємств.

Одним з елементів інноваційної складової процесу відтворення основних фондів підприємств є організація інноваційного процесу, який розглядається як послідовний ланцюг подій, в ході яких інновація